

เปรียบเทียบความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงก่อนและ หลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในกิ่งอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

A Comparison of Socio-economic Difference before and after the Electrification of King-Amphoe Napho, Changwat Buriram

สากุล สถิตวิทยานันท์¹⁾

Sakol Stitwityanam

ABSTRACT

King Amphoe Napho was electrified by Regional Electric Authority in 1976. The young family heads were the decision makers in utilization of electricity in the families, when electricity was available.

Major occupations concerned with utilization of electricity for their own sake were commerce, industry and services except farming and official service.

Minor occupations of all categories had utilized electricity for their own sake.

Working duration, net income and quantity of domestic property had increased.

Leisure time after dinner was spent in conversation, listening to radio, watching television and going to bed late.

There was more increase in the frequency of contact with the people outside.

More than 90% of the villagers had no knowledge about electricity and want to gain knowledge in this regard.

บทคัดย่อ

กิ่งอำเภอนาโพธิ์มีไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเมื่อปี พ.ศ. 2519 หัวหน้าครอบครัวในวัยหนุ่มสาวจะเป็นผู้ตัดสินใจในการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในครอบครัว

เมื่อมีไฟฟ้า

1. อาชีพหลักที่กระแสไฟฟ้าเข้าช่วยในการประกอบอาชีพได้แก่ค้าขาย อุตสาหกรรมและบริการ ยกเว้นทำนา และรับราชการ

2. อาชีพรองทุกประเภทใช้กระแสไฟฟ้าเข้าช่วยในการประกอบอาชีพ

3. ระยะเวลาทำงาน รายได้สุทธิและจำนวนทรัพย์สินภายในบ้านเพิ่มขึ้น

4. เวลาว่างหลังอาหารเย็นใช้ไปในด้านสนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์และเข้านอนช้าลง

5. ความถี่ในการติดต่อกับภายนอกเพิ่มขึ้น

6. ชาวบ้านเกินกว่าร้อยละ 90 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้าและมีความต้องการที่จะหาความรู้ในด้านนี้

คำนำ

การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในชนบทเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประเมินผลเกี่ยวกับผลตอบแทนที่ได้จากการพัฒนาไฟฟ้าชนบท เพราะไฟฟ้าถือว่าเป็นทุน

¹⁾ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อย่างหนึ่งที่รัฐบาลได้สร้างให้ชาวชนบทเพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ โดยมุ่งหวังให้เกิดความอยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบายมากขึ้นมีความสว่างไสวในชนบท และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้บางครั้งยากที่จะดีค่าออกมาเป็นตัวเลขหรือตัวเงินเพื่อวัดกลับคุณค่า หากผลตอบแทนว่าคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ โดยเฉพาะผลตอบแทนทางด้านสังคมมีความลำบากในการดีค่าเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ได้พยายามที่จะเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกิ่งอำเภอนาโพธิ์ อันเนื่องมาจากทุนที่รัฐบาลได้ลงไปให้ เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบทในด้านอื่น ๆ ได้บ้าง

งานวิจัยชิ้นนี้จะสำเร็จไม่ได้เลย หากขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้อย่างสูง ณ ที่นี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยได้ ขอขอบคุณสำนักงานโครงการเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบท การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ช่วยให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ และขอขอบคุณกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในกิ่งอำเภอนาโพธิ์ที่ให้ความสะดวกในด้านข้อมูลเป็นอย่างดี

บทนำ

น้ำ ไฟฟ้า และถนน เป็นสิ่งจำเป็นทางด้านวัตถุที่จะทำให้การพัฒนาชนบทและการเกษตรของประเทศไทยเจริญก้าวหน้าทันสมัยได้ ซึ่งผลที่ได้รับหรือสิ่งที่ตามมาคือ มีการปรับปรุงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่

ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้ขยายไฟฟ้าออกสู่ชนบทมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนในเขตชนบทได้รับประโยชน์จากกระแสไฟฟ้าในการดำรงชีวิตประจำวัน และประกอบอาชีพ ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านหนึ่ง ๆ สภาพบางอย่างหรือหลาย ๆ อย่างในหมู่บ้านต้องมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง สภาพเหล่านั้นได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการติดต่อกับภายนอก จากการสังเกตหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ ประชากรส่วนมากใช้กระแสไฟฟ้าไปในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ก่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแก่ครอบครัวมากนัก บางครั้งกลับเป็นการสร้างหนี้สินให้กับครอบครัวเสียอีก อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็พยายามขวนขวายสิ่งเหล่านี้ด้วยความอดทน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ และเป็นสิ่งที่เจ็ดหน้าชูตาของผู้ครอบครองอีกด้วย ส่วนความสะดวกและบันเทิงเป็นเพียงผลพลอยได้จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เท่านั้น

กิ่งอำเภอนาโพธิ์ (มีไฟฟ้าเฉพาะในเขตสุขาภิบาลนาโพธิ์ ประกอบด้วยหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4 และ 5) ก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่เปลี่ยนจากแสงสว่างของตะเกียงมาเป็นไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเมื่อปี พ.ศ. 2519 ช่วงเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา สิ่งต่าง ๆ ภายในชุมชนต้องมีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง หรืออาจจะหลาย ๆ ทาง ดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเน้นที่จะหาข้อเท็จจริงอยู่ 2 ประการ คือ

1. ประชากรในกิ่งอำเภอนาโพธิ์ใช้กระแสไฟฟ้าเพื่อการประกอบอาชีพมากน้อยเพียงไร
2. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านการประกอบอาชีพ ระยะเวลาในการทำงานประจำวันในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้ามาใช้
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านรายได้สุทธิในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านจำนวนเครื่องใช้ไฟฟ้า และทรัพย์สินภายในบ้านในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ ตลอดจนการซื้อ และแรงกระตุ้นให้ซื้อสิ่งเหล่านี้
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านการติดต่อกับภายนอกในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้
5. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับทราบข่าวสารในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้

6. เพื่อศึกษาถึงความรู้และการรู้จักปฏิบัติของชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้า
7. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของไฟฟ้าที่มีต่อชาวบ้านในด้านความคิดสร้างสรรค์ การศึกษาความต้องการในสิ่งอุปโภค และการประกอบอาชีพที่ใช้กระแสไฟฟ้า

วิธีวิจัย

ขั้นตอนและวิธีในการเก็บข้อมูล

กิ่งอำเภอนาโพธิ์ เริ่มใช้ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 ในปัจจุบันนี้ มีครบครัวทั้งหมด 472 ครอบครัวยุคใหม่มีบางครอบครัวยุคใหม่ใช้ไฟฟ้าหลังปี 2519 และบางครอบครัวยุคใหม่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ดังนั้น ในการดำเนินการทำเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. สำรวจ และรวบรวมจำนวนครอบครัวยุคใหม่ที่มีไฟฟ้าใช้
2. แยกเอาเฉพาะครอบครัวยุคใหม่ที่มีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2519 แล้วทดสอบแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น เพื่อจะได้แก้ไขหรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
3. ก่อนที่จะไปสอบถามเพื่อทำการวิจัย ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างมาร้อยละ 50 ของครอบครัวยุคใหม่ที่มีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2519 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้มานี้จะสอบถามทุกหัวข้อตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ทั้งช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ควบคู่กันไป
4. ในการสอบถามเพื่อทำการวิจัย จะใช้นิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวนหนึ่งช่วยในการสอบถามด้วย เพื่อฝึกให้รู้จักการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมชนบทได้

ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) คือเรียงลำดับครอบครัวยุคใหม่ที่มีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ.2519 ตามเลขที่บ้านจากน้อยไปหามาก แล้วเลือกมาในอัตราร้อยละ 50 ของครอบครัวยุคใหม่ที่มีไฟฟ้าใช้ ต่อจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้นำมากระทำดังนี้

1. แยกข้อมูลเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มก่อนนำไฟฟ้าเข้ามาใช้กับกลุ่มที่นำไฟฟ้าเข้ามาใช้แล้ว
2. แจกแจงความถี่ของรูปการกระจายของข้อมูลแต่ละประเภท
3. ทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ และวิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้งานวิจัยสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น
4. แปลความหมายและเขียนรายงาน

ระยะเวลาทำการวิจัย

มกราคม 2525-ธันวาคม 2525

วิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์

ในการวิจัยเรื่องนี้ จะเน้นความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในเขตกิ่งอำเภอนาโพธิ์ในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเกี่ยวกับหัวหน้าครอบครัว สมาชิกในครอบครัว และระดับการศึกษา ก็มีผลต่อการตัดสินใจในการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในครอบครัวเช่นกัน จึงนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เป็นอันดับแรก จากนั้น จะเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านประกอบอาชีพ ระยะเวลาในการทำงาน รายได้สุทธิ ทรัพย์สินภายในบ้าน การติดต่อกับภายนอก ความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้าและความคัดค้านเกี่ยวกับไฟฟ้ตามลำดับ

จำนวนครอบครัวยุคใหม่

จากการรวบรวมข้อมูลจำนวนครอบครัวยุคใหม่ในปี พ.ศ.2524 กิ่งอำเภอนาโพธิ์มี 472 ครอบครัวยุคใหม่ ซึ่งแยกได้

ดังนี้ มีไฟฟ้าใช้ในปี 2519 จำนวน 354 ครอบครัว มีไฟฟ้าใช้ในปี 2524 จำนวน 466 ครอบครัว ไม่มีไฟฟ้าใช้ในปี 2524 จำนวน 6 ครอบครัว

ตารางที่ 3.1 จำนวนครอบครัวทั้งหมดที่มีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ.2519 และ 2524

ปี 2519	ปี 2524	เพิ่มขึ้น	เฉลี่ยครอบครัว/ปี
354	466	112	22.4

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลจำนวนครอบครัวทั้งหมดที่มีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ.2519 โดยสุ่มมาร้อยละ 50 (177 ครอบครัว) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม 177 ครอบครัวมีรายละเอียดดังนี้

หัวหน้าครอบครัว

อายุ หัวหน้าครอบครัวในชนบทโดยทั่วไปจะอยู่ในวัยหนุ่ม เนื่องจากมีการแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย

หัวหน้าครอบครัวมีอายุอยู่ในช่วง 31-35 ปี มีจำนวนมากที่สุด (47.5%) และถ้าคิดจำนวนหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี จะมีถึง 66.1% แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวได้แต่งงานตั้งแต่อายุในวัยหนุ่ม หลังจากมีครอบครัวแล้วบางครอบครัวจะแยกออกจากครอบครัวเดิม (พ่อ แม่) เพื่อมาสร้างครอบครัวใหม่ อย่างไรก็ตาม ยังมีครอบครัวในวัยหนุ่มสาวอีกจำนวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจและเป็นครอบครัวที่ยังต้องการความอบอุ่นภายในครอบครัวเดิมอยู่ ครอบครัวที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวไม่ว่าจะแยกออกมาแล้วหรืออยู่กับครอบครัวเดิมจากการสอบถามพบว่าจะเป็นผู้ตัดสินใจที่จะนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ภายในครอบครัวดีหรือไม่

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจในการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในครอบครัว ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะจบเพียงระดับประถม 4 (70.6%) ก็ตามแต่เป็นระดับการศึกษาภาคบังคับในสมัยนั้น ซึ่งก็สามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เข้าไปภายในท้องถิ่นได้เร็วเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้คงไม่แตกต่างไปจากผู้ที่จบระดับประถม 7 (13.6%) มากนัก และในกลุ่มผู้จบการศึกษาทั้งสองระดับนี้ หัวหน้าครอบครัวบางคนเคยผ่านงานในประเทศตะวันออกกลางมาแล้ว และได้ต่อไฟฟ้าเข้ามาใช้ในครอบครัว หัวหน้าครอบครัวที่จบการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวและปริญญาตรี (15.8%) ซึ่งสอนอยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมและประถมและเคยผ่านชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองมาก่อน ความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้า และสามารถแก้ไขไฟฟ้าขัดข้องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็มีอยู่บ้าง แต่เป็นเพียงบางคนเท่านั้น

อายุและจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนของสมาชิกภายในครอบครัวเป็นสิ่งบ่งบอกถึงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวได้เป็นอย่างดี และเกี่ยวโยงไปถึงสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอย่างมากมาย โดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของทุกชีวิต ใน 177 ครอบครัวมีสมาชิกทั้งหมด 545 คน (ไม่รวมหัวหน้าครอบครัว) เฉลี่ยแล้วแต่ละครอบครัวมีสมาชิกอยู่ 3.1 นับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำรวจไว้เมื่อปี 2518 (6.40 คน) และงานวิจัยของผู้วิจัยเองที่ทำไว้เมื่อปี 2521 (5.18 คน “การศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”) นับว่าเป็นครอบครัวขนาดเล็กปานกลางมีบุตรครอบครัวละประมาณ 2 คน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครอบครัวที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวรู้จักวิธี

การคุมกำเนิด จำนวนสมาชิกที่มีมากที่สุด (เฉลี่ย 1.7 คนของครอบครัว) อยู่ในช่วงอายุแรกเกิด-10 ขวบ ถือว่าเป็นช่วงอายุกำลังศึกษาและบริโภคแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจำนวนขนาดนี้ไม่เป็นภาระหนักเกินไปสำหรับครอบครัว รองลงมา (เฉลี่ย 1.1 คนต่อครอบครัว) เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหรือจบการศึกษาระดับประถมแล้วออกมาเป็นแรงงานของครอบครัว ส่วนสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปมีน้อยที่สุด (เฉลี่ย 0.3 คนต่อครอบครัว) ซึ่งเป็นแรงงานที่สำคัญของครอบครัวในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตร แต่กลับมีน้อย เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาวนั่นเองและส่วนมากก็ไม่ได้เป็นแรงงานให้กับครอบครัว เพราะหัวหน้าครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น ถ้ามองในแง่ความเป็นอยู่แล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับการหนักเกินไปสำหรับจำนวนสมาชิกขนาดนี้ และสามารถที่จะนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในครอบครัวได้

เศรษฐกิจและสังคม

ในการวิเคราะห์หัวข้อนี้ จะใช้วิธีเปรียบเทียบความแตกต่างในช่วงก่อนและหลังการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้

อาชีพหลัก

เป็นกิจกรรมที่ประชากรกระทำหรือประกอบขึ้นเป็นประจำ โดยผลที่ได้หรือผลตอบแทนได้มากกว่ากิจกรรมประเภทอื่นที่กระทำในครอบครัวนั้น ๆ จากการศึกษาครั้งนี้แบ่งอาชีพหลักออกได้เป็น 5 ประเภท คือ ทำนา ค้าขาย รับราชการ อุตสาหกรรม และบริการ อาชีพส่วนใหญ่ของชาวชนบทได้แก่การทำนา (74.0%) ถึงแม้จะมีไฟฟ้าเข้าไปภายในหมู่บ้านก็ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้ประกอบอาชีพนี้เลย เพราะไฟฟ้าไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงที่จะทำให้ประชากรเปลี่ยนจากอาชีพทำนาไปเป็นอย่างอื่น

อีกอาชีพหนึ่งที่ไฟฟ้ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพได้แก่ อาชีพรับราชการ (15.8%) มีแต่จะเป็นสิ่งเพิ่มพูนให้ข้าราชการได้มีเวลาและสะดวกในการหาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งจะมีผลดีต่อตนเองและนักเรียนในอนาคต และอาชีพอุตสาหกรรม (โรงสี) ก็ไม่เปลี่ยนแปลงเช่นกัน

ส่วนอาชีพที่ไฟฟ้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่อาชีพค้าขาย และอาชีพบริการไฟฟ้าทำให้อาชีพค้าขายเปลี่ยนแปลงในทางลบ หมายความว่าทำให้จำนวนครอบครัวของอาชีพนี้ลดลง ครอบครัวดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพบริการ ซึ่งเป็นอาชีพที่เปลี่ยนแปลงในทางบวก เมื่อไฟฟ้าเข้ามาแล้ว อาชีพบริการเพิ่มขึ้นเป็น 9 ครอบครัว (51%) เพิ่มขึ้นจากเดิม 4 ครอบครัว (2.3%) (อาชีพบริการได้แก่ เสริมสวย คัดผม ถ่ายรูป ซ่อมวิทยุ เครื่องใช้ไฟฟ้า ซ่อมจักรยาน ซ่อมจักรยานยนต์ ชาร์จแบตเตอรี่)

จะเห็นว่าหลังมีไฟฟ้าแล้วมีร้านเสริมสวยเพิ่มขึ้นถึง 3 ร้าน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากอาชีพหลักเดิมนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และมีผู้มาใช้บริการน้อย เมื่อเปลี่ยนเป็นร้านเสริมสวยกลับมีผู้มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ใช้กระแสไฟฟ้าเป็นส่วนใหญ่ นับว่าสะดวกสบายและรวดเร็ว ประกอบกับงานสังคมภายในชุมชนมีอยู่เป็นประจำ จึงทำให้สุภาพสตรีต้องหันมาใช้บริการร้านเสริมสวยมากขึ้น

อาชีพรอง

อาชีพรองในที่นี้หมายถึงกิจกรรมที่กระทำโดยคนหนึ่งคนใดในครอบครัวหรือทั้งหมด ผลตอบแทนส่วนใหญ่จะออกมาในรูปของเงิน ในชุมชนนี้อาชีพรองส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม ซึ่งเป็นอาชีพที่กระทำกันมาช้านานแล้ว เมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาภายในชุมชนขบวนการผลิตและการทอได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือก่อนจะมีไฟฟ้านั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ (84.7%) นิยมเลี้ยงตัวไหมเอง โดยเริ่มตั้งแต่เป็นตัวอ่อนจนถึงขบวนการสุดท้ายคือทอออกมาเป็นผืนกินระยะเวลาประมาณ 6-7 เดือน หลังจากมีไฟฟ้าแล้ว วิธีการนี้มีผู้กระทำลดลงเหลือเพียง 71 ครอบครัว (48.9%) ลดลง 35.8% สาเหตุที่ลดลงมีอยู่ 2 ประเด็น ประเด็นแรก ต้นหม่อนที่ปลูกไว้เป็นโรค มีอายุอยู่ได้เพียง 2-3 ปีเท่านั้น

จึงทำให้ใบหม่อนราคาสูงขึ้นเป็นปัญหาสำหรับครอบครัวที่เลี้ยงตัวไหม ประเด็นที่สอง ชุมชนนี้ได้รับการส่งเสริมการทอผ้าไหมจากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพซึ่งศูนย์นี้ได้รับผ้าไหมและเส้นไหมดิบจากชุมชนต่าง ๆ ในทุกภาคของประเทศ ดังนั้น เมื่อชาวบ้านรวบรวมผ้าไหมได้แล้วจะส่งไปยังศูนย์ส่งเสริมฯ โดยมีตัวแทนจากชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ แล้วตัวแทนจะรับเส้นไหมดิบกลับมายังชุมชนและจ้าวชาวบ้านดำเนินการจนถึงขั้นเป็นผ้าไหมต่อไป ซึ่งประเด็นที่สองนี้เป็นการแก้ปัญหาในประเด็นแรกได้เป็นอย่างดี และชาวบ้านก็นิยมทำกันมากด้วย จากสาเหตุทั้ง 2 ประการนี้เอง ทำให้ชาวบ้านหันมารับจ้างทอไหมเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนมีไฟฟ้ามีครอบครัวรับจ้างทอผ้าไหมน้อยมากเพียง 6 ครอบครัว (4.2%) หลังจากมีไฟฟ้าแล้วครอบครัวรับจ้างทอผ้าไหมถึง 58 ครอบครัว (33.9%) เพิ่มขึ้น 35.8% **ช่วงเวลาในการทำงานใน 1 วัน ของอาชีพหลัก**

ช่วงเวลาในการทำงานคิดออกมาเป็นช่วงเวลาในแต่ละวัน ช่วงเวลาดังกล่าวนี้เป็นช่วงความถี่ที่ทำงานหรือประกอบกิจการมากที่สุดหรือเป็นประจำของแต่ละอาชีพ

ทำนา ช่วงเวลาในการทำงานใน 1 วัน ทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือทำตั้งแต่ 05.00–17.00 น.

รับราชการ มีลักษณะเช่นเดียวกับอาชีพทำนา คือช่วงเวลาในการทำงานไม่เปลี่ยนแปลง

ค้าขาย เป็นอาชีพที่ต้องเริ่มภารกิจแต่เช้ามีจนถึงเย็น ทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าเวลาเริ่มต้นบริการลูกค้าจะเริ่มเวลาพร้อมกัน คือ 06.00 น. แต่เวลาปิดบริการจะต่างกัน คือ หลังจากมีไฟฟ้าแล้วร้านค้าจะปิดบริการช้าลง 1 ชั่วโมง (ก่อนมีไฟฟ้าปิดบริการ 18.00 น. หลังมีไฟฟ้าปิดบริการ 19.00 น.) ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ผู้มาใช้บริการที่อยู่หมู่บ้านใกล้เคียง หรือผู้ที่เสร็จภารกิจในตอนเย็น ๆ มาใช้บริการได้ และเจ้าของร้านค้าเองก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

อุตสาหกรรม เป็นโรงสีข้าวที่ใช้ไฟฟ้า ช่วงเวลาที่ปฏิบัติงานก่อนมีไฟฟ้าเริ่มตั้งแต่เวลา 06.00–18.00 น. เหมือนกับอาชีพการค้า พอหลังจากมีไฟฟ้าจะหยุดช้ากว่าก่อนมีไฟฟ้าอีก 1 ชั่วโมง

บริการ ช่วงเวลาในการทำงานหรือเปิดบริการเหมือนกับอาชีพค้าขาย และอาชีพอุตสาหกรรมทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้า

จะเห็นได้ว่า ก่อนมีไฟฟ้าช่วงเวลาทำงานของอาชีพหลักทั้ง 3 ประเภท (18 ครอบครัว) อยู่ในช่วง 06.00–18.00 น. หลังจากมีไฟฟ้าแล้วกลุ่มอาชีพนี้ทั้งหมดได้เพิ่มชั่วโมงการทำงานหรือบริการขึ้นอีก 1 ชั่วโมง เป็น 06.00–19.00 น. นับว่าเป็นความสะดวกแก่ลูกค้ามากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเจ้าของกิจการอีกด้วย

ช่วงเวลาในการทำงาน 1 วันของอาชีพรอง

อาชีพรองทั้งหมดชาวบ้านไม่ได้ทำตลอดปี จะทำในช่วงปีที่ย่างหรือสิ้นสุดฤดูกาลของอาชีพหลักแล้วเท่านั้น ก่อนมีไฟฟ้า ในช่วง 1 วัน การทำงานอาชีพรองทั้ง 4 ประเภทนั้น ทำในช่วง 16.00–18.00 น. ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นช่วงเวลากลางวัน ซึ่งมีแสงสว่างช่วยในการทำงาน

หลังจากมีไฟฟ้ามีการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาการทำงานเห็นได้อย่างชัดเจนคือครอบครัวส่วนใหญ่ (90.3%) มีชั่วโมงในการทำงานในช่วง 1 วัน เพิ่มขึ้น โดยจะเริ่มทำงานตั้งแต่ 05.00–20.00 น. ซึ่งทำให้มีระยะเวลาทำงานเพิ่มขึ้นจากเดิมวันละ 3 ชั่วโมง นับว่าเป็นการใช้เวลาว่างและใช้แสงสว่างให้เป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจมากขึ้น **การใช้เวลาว่างหลังอาหารเย็น**

เวลาว่างอีกช่วงหนึ่งของคนโดยทั่ว ๆ ไป คือช่วงหลังอาหารเย็น ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่ทุกคนในครอบครัวใช้เวลาส่วนใหญ่ในการพักผ่อน วิธีการพักผ่อนของแต่ละครอบครัวก็แตกต่างกันออกไป

โดยทั่ว ๆ ไป ชาวชนบทจะรับประทานอาหารเย็นในช่วง 18.00–19.00 น. ใช้เวลารับประทานอาหารประมาณ

15 นาที ดังนั้น ในช่วงเวลานี้ (18.00–19.00 น.) จึงถือว่าเป็นช่วงของการพักผ่อนของทุกคนภายในครอบครัว

ก่อนมีไฟฟ้า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ใช้เวลาในแต่ละช่วงดังนี้ 18.00–19.00 น. ใช้ในการพูดคุยกันภายในครอบครัวหรือคุยกับเพื่อนบ้าน (97.2%) บางครั้งก็นั่งก็เรียกประชุมในช่วงเวลานี้ด้วย

19.00–20.00 น. หัวหน้าครอบครัวจะเข้านอน แต่ก็ยังมีหัวหน้าครอบครัวอีก 32 ราย หลังจากที่ได้พูดคุยกันภายในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านแล้ว มาฟังวิทยุอีก ซึ่งจะเป็นรายการข่าวสารประจำวัน จะเห็นว่าก่อนมีไฟฟ้านั้น หัวหน้าครอบครัวจำนวน 145 คน (81.1%) จะเข้านอนในช่วงเวลา 19.00–20.00 น. ซึ่งยังไม่ดีนักแต่ก็เจ็บสำหรับชนบทและยังเป็นการประหยัดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงอีกด้วย

หลังจากมีไฟฟ้าแล้ว การใช้เวลาว่างในการพักผ่อนของหัวหน้าครอบครัวเปลี่ยนไป

18.00–19.00 น. จำนวนหัวหน้าครอบครัวที่ใช้เวลาว่างช่วงนี้ในการพูดคุยภายในครอบครัวหรือกับเพื่อนบ้านลดลงเหลือเพียง 72.3% แต่จะไปเพิ่มในการฟังวิทยุ

19.00–20.00 น. หัวหน้าครอบครัว 138 ราย (78.0%) ในจำนวนนี้ใช้เวลาว่างในการพูดคุยกันภายในครอบครัวหรือกับเพื่อนบ้าน 77 ราย (43.5%) และอีก 61 ราย (34.5%) ก็ยังฟังวิทยุต่อไป มี 39 ราย (22.0%) เท่านั้นที่เข้านอนช่วงนี้เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนมีไฟฟ้าแล้วแตกต่างกันมาก แสดงว่าไฟฟ้าทำให้หัวหน้าครอบครัวมีเวลาในการพูดคุยในครอบครัวหรือกับเพื่อนบ้านมากขึ้น และยังมีความรู้ในข่าวสารบ้านเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

20.00–23.00 น. หัวหน้าครอบครัวจำนวน 85 ราย (36.7%) ใช้เวลาว่างช่วงนี้ในการดูโทรทัศน์ จากการสุ่มมา 177 ครอบครัว มีโทรทัศน์ 52 ครอบครัว ซึ่งอีก 13 รายจะดูโทรทัศน์ของเพื่อนบ้าน สำหรับแม่บ้านที่ทำงานอาชีพรองจะดูโทรทัศน์และทำงานไปด้วย เป็นการใช้เวลาในขณะที่พักผ่อนทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง

จะเห็นว่าหลังมีไฟฟ้าแล้วหัวหน้าครอบครัวจะเข้านอนช้าลง มีเวลาในการพูดคุยพบปะสนทนามากขึ้น และยังใช้เวลาในช่วงนี้ไปฟัง ดู รายการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้และบันเทิงได้อีกทางหนึ่ง และแม่บ้านเองก็ไม่ได้ปล่อยเวลาดูโทรทัศน์ให้ว่างยังทำงานอาชีพรองบางอย่างไปด้วย

นอกจากหัวหน้าครอบครัวจะมีเวลาพักผ่อนหลังอาหารเย็นแล้ว สมาชิกในครอบครัวซึ่งอยู่ในวัยเรียนหรือวัยที่เป็นแรงงานให้กับครอบครัว ก็มีเวลาว่างในการพักผ่อนช่วงนี้เช่นเดียวกัน แต่วิธีการพักผ่อนจะแตกต่างไปจากหัวหน้าครอบครัวบ้าง ดังรายละเอียด

ก่อนมีไฟฟ้า

18.00–19.00 น. ครอบครัวส่วนใหญ่ (92.7%) สมาชิกใช้เวลาในการคุยและเล่นกับเพื่อน ๆ

19.00–20.00 น. สมาชิกที่อยู่ในวันหยุด 83 ครอบครัว (35.6%) ใช้เวลาในช่วงนี้ในการเดินเที่ยวในหมู่บ้าน บางรายจะไปเที่ยวต่างหมู่บ้าน และช่วงเวลานี้อยู่ 20 ครอบครัว (11.3%) ที่สมาชิกกำลังเรียนหนังสืออยู่ใช้เป็นเวลาอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน สมาชิกนอกนั้น (94 ครอบครัว 53.1%) เข้านอนพร้อมกับหัวหน้าครอบครัว

หลังมีไฟฟ้า

สมาชิกในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการพักผ่อนไปจากเดิม

18.00–19.00 น. จำนวนครอบครัวส่วนใหญ่ (63.3%) สมาชิกในครอบครัวก็ยังพูดคุยและเล่นกับเพื่อน ๆ แต่จำนวนครอบครัวเมื่อเทียบกับก่อนมีไฟฟ้าแล้วลดลง (29.4%) จะไปเพิ่มในการฟังวิทยุ และที่เหลือสมาชิกจะดูโทรทัศน์ (43 ครอบครัว 24.3%) สมาชิกในกลุ่มนี้จะอยู่ในวัยเรียน รายการที่ชอบมากที่สุดคือการดู

19.00–20.00 น. มีอยู่ 103 ครอบครัว (58.3%) ที่สมาชิกส่วนใหญ่ยังพูดคุยหรือเล่นกับเพื่อน ๆ ซึ่งก่อนมีไฟฟ้าเวลาช่วงนี้สมาชิกจะไม่มิกิจกรรมนี้เลย เป็นที่น่าสังเกตว่าการเที่ยวในหมู่บ้านไม่มีเลยในช่วงหลังมีไฟฟ้า จะเห็นว่าไฟฟ้าทำให้สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาเข้านอนออกไปอีก

20.00–23.00 น. เป็นช่วงที่สมาชิกในครอบครัวดูโทรทัศน์นับว่าเป็นการใช้เวลาว่างที่แตกต่างจากก่อนมีไฟฟ้าเป็นอย่างมาก การพักผ่อนโดยวิธีนี้มีถึง 121 ครอบครัว (68.4%) ที่เหลือจะเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กซึ่งจะนอนในช่วง 20.00 น. สำหรับสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียน หัวหน้าครอบครัวอนุญาตให้ดูโทรทัศน์ได้ในช่วงที่มีข่าว และภาพยนตร์หรือละครอีก 1 เรื่องเท่านั้น ส่วนสมาชิกที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวจะดูโทรทัศน์ถึง 23.00 น. หรือบางครั้งจนถึงรายการสุดท้ายแล้วแต่ว่าโทรทัศน์เป็นของตนเองหรือของเพื่อนบ้าน

รายได้สุทธิของแต่ละอาชีพต่อปี

รายได้สุทธิของแต่ละอาชีพต่อปีทั้งก่อนและหลังการมีไฟฟ้านี้เป็นการรวมเอารายได้สุทธิของอาชีพหลักและอาชีพรองไว้ด้วยกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบว่าในแต่ละอาชีพมีรายได้สุทธิต่างกันมากน้อยเพียงใด มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด และอาชีพใดใช้พลังงานไฟฟ้าเข้ามาช่วยในการเพิ่มรายได้มากที่สุด

ก่อนมีไฟฟ้า

ทำนา ครอบครัวชาวนาทั้งหมด 131 ครอบครัวมีรายได้สุทธิต่ำกว่า 1,000 บาทต่อปี มีอยู่ 63 ครอบครัว และอีก 68 ครอบครัวอยู่ในช่วง 1,000–5,000 บาท รวมทั้งสองช่วงมี 129 ครอบครัวหรือเกือบร้อยละครึ่งของครอบครัวชาวนาทั้งหมด ที่เหลืออีกครอบครัวมีรายได้ในช่วง 5,100–9,000 บาท

หลังมีไฟฟ้า

ทำนา จำนวนครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำกว่า 1,000 บาทลดลงจากเดิม (ก่อนมีไฟฟ้า) 42 ครอบครัว (23.7%) โดยครอบครัวเหล่านี้ไปเพิ่มในช่วงรายได้ 1,000–5,000 บาท จำนวน 38 ครอบครัว อีก 4 ครอบครัวไปอยู่ในช่วง 5,100–9,000 บาท และ 9,100–19,000 บาท ช่วงละ 2 ครอบครัว ใน 131 ครอบครัวจะมีอยู่ถึง 125 ครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่ำกว่า 5,000 บาทลงมา ซึ่งนับว่าจำนวนใกล้เคียงกับช่วงก่อนมีไฟฟ้ามาก

ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ แล้ว (รายได้สุทธิตั้งแต่ 5,000 บาทลงมา) พบว่าทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าจำนวนครอบครัวที่มีรายได้สุทธิในช่วงนี้แตกต่างกันน้อยมาก แต่ถ้าพิจารณาให้แคบลงจะพบว่ามียัง 42 ครอบครัวที่ติดตัวจากรายได้สุทธิต่ำกว่า 1,000 บาท ให้มาอยู่ในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามถ้าเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ แล้ว อาชีพทำนาก็ยังมีรายได้สุทธิน้อยกว่าอยู่เอง

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวชาวนาจำนวน 42 ครอบครัวมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นในช่วงหลังมีไฟฟ้าได้แก่การมีระยะเวลาประกอบอาชีพรองในแต่ละวันมากขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ก่อนมีไฟฟ้า

ค้าขาย รายได้สุทธิในช่วงก่อนมีไฟฟ้าของครอบครัวที่ประกอบอาชีพนี้รายได้ในช่วง 1,000–5,000 บาท ซึ่งก็ไม่แตกต่างจากอาชีพทำนามากนัก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ขุมชนอื่นที่จะมาใช้บริการก็น้อยไปด้วย รายได้ของประชากรในชุมชนมีน้อย เพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และช่วงก่อนมีไฟฟ้าชุมชนนี้เป็นเพียงตำบลเท่านั้น

หลังมีไฟฟ้า

ค้าขาย มีการเปลี่ยนแปลงรายได้สุทธิเป็นอย่างมาก คือเพิ่มมาเป็น 5,100–9,000 บาท และ 30,000–39,000 บาท ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการ ได้แก่เส้นทางคมนาคมสะดวกขึ้น มีผู้ให้บริการจากชุมชนอื่นมากขึ้น มีช่วงเวลาเปิด ปิด บริการกว้างขึ้น มีอาชีพรองทำขณะว่างจากการค้าขาย รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรและจ่ายเงินกู้สำหรับผู้ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง

ก่อนมีไฟฟ้า

รับราชการ รายได้สุทธิของข้าราชการส่วนใหญ่ (15 ครอบครัว) อยู่ระหว่าง 1,000–5,000 บาท ซึ่งอยู่ในช่วงเดียวกันกับอาชีพทำนา อีก 13 ครอบครัวจะมีรายได้สุทธิมากกว่าอาชีพทำนา ดังนั้น ถ้าเฉลี่ยรายได้สุทธิทั้งหมดของอาชีพรับราชการก็ยังมีรายได้สูงกว่าอาชีพทำนาอยู่นั่นเอง เหตุที่รายได้สุทธิต่ำกว่าเล็กน้อย เนื่องจากต้องจ่ายเงินค่าการศึกษาของบุตร ค่าภาษีสังคม ค่าอาหาร และผ่อนส่งรถจักรยานยนต์

หลังมีไฟฟ้า

รับราชการ จำนวนครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่ำกลับมีจำนวนสูงขึ้น ครอบครัวที่มีรายได้สุทธิอยู่ระหว่าง 1,000–5,000 บาท กลับเพิ่มมากขึ้นจาก 15 ครอบครัว เป็น 20 ครอบครัว และจำนวนครอบครัวที่มีรายได้สุทธิอยู่ระหว่าง 5,100–9,000 บาท กลับลดลง 6 ครอบครัว (เหลือ 4 ครอบครัว) มีลักษณะตรงข้ามกับอาชีพทำนา แสดงว่าข้าราชการมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ได้ปรับปรุงบัญชีเงินเดือนใหม่แล้ว และเงินเดือนก็ขึ้นทุกปี ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากบุตรเรียนระดับสูงขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือต้องผ่อนส่งเครื่องอำนวยความสะดวกที่ใช้ไฟฟ้าทุกเดือน

ก่อนมีไฟฟ้า

อุตสาหกรรม รายได้สุทธินับว่าสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ คืออยู่ในช่วง 9,100–19,000 และคุ้มได้มาเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น

หลังมีไฟฟ้า

อุตสาหกรรม รายได้สุทธิเพิ่มขึ้นไปอีกคืออยู่ระหว่าง 20,000–29,000 บาท เนื่องจากหันมาใช้กระแสไฟฟ้าในการประกอบการซึ่งประหยัดกว่าการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง

ก่อนมีไฟฟ้า

บริการ ในช่วงนี้มีเพียง 5 ครอบครัวเท่านั้นที่ประกอบกิจการนี้ รายได้สุทธิตั้งแต่ 1,000–9,000 บาท ซึ่งก็อยู่ในช่วงเดียวกันกับอาชีพรับราชการและค้าขาย และปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของอาชีพนี้คล้ายกับอาชีพค้าขาย

หลังมีไฟฟ้า

บริการ มีการเปลี่ยนแปลงรายได้สุทธิมากขึ้น และมีจำนวนผู้ประกอบการมากขึ้น โดยเฉพาะร้านเสริมสวย มี 4 ใน 9 ร้านของอาชีพนี้ แสดงว่ากิจการของร้านเสริมสวยมีผู้มาใช้บริการมากจึงสามารถดำเนินกิจการนี้ได้

จำนวนทรัพย์สินภายในบ้าน

จำนวนทรัพย์สินภายในบ้านทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือให้ความบันเทิงก็ตาม จะเป็นตัวชี้ถึงฐานะความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชนได้เช่นกัน

จะพบว่า ประชากรในชนบทพร้อมที่จะรับของใหม่ ๆ ถ้าโอกาสและฐานะทางเศรษฐกิจอำนวย รวมทั้งระดับราคาอยู่ในขั้นที่จะซื้อหาได้

ก่อนมีไฟฟ้า

ทรัพย์สินประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิงมีน้อยมาก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นับว่ามีความจำเป็นจริง ๆ ในขณะนั้น ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจและสิ่งที่มาสนับสนุนต่อการมีทรัพย์สินประเภทนี้ไม่เอื้ออำนวยด้วย ทรัพย์สิน มีอยู่เพียง 4 ประเภทเท่านั้น คือ

วิทยุใช้ถ่าน เป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงแก่ทุกคนภายในครอบครัวที่ราคาถูก ซื้อหาได้ง่าย น้ำหนักเบา สะดวกในการเคลื่อนย้าย หรือนำติดตัวไปในที่ต่าง ๆ ได้ เพราะมีขนาดเล็กและใช้ถ่านไฟฉายเพียงไม่กี่ก้อนก็สามารถให้ความบันเทิง

หรือรับฟังข่าวสารได้ ดังนั้น วิทยุจึงเป็นทรัพย์สินที่มีกันอยู่ทุกครอบครัว เฉลี่ย 1.02 เครื่อง/ครอบครัว

จักรยาน นับว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือช่วยผ่อนแรงในการเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันภายในหมู่บ้าน หรือนอกหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านในชนบทนั้นไม่สะดวกนักสำหรับรถยนต์ ส่วนใหญ่จะเป็นถนน ดินลูกรัง และใช้ได้บางฤดูกาลเท่านั้น จักรยานก็ไม่มีกันครบทุกครอบครัว เฉลี่ย 0.6 คัน/ครอบครัว

จักรยานยนต์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเดินทางไกล ๆ เพราะรวดเร็วและไม่ต้องใช้กำลังมาก แต่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านน้ำมันเชื้อเพลิงและซ่อมแซม ดังนั้น ผู้ที่ใช้ส่วนมากจึงเป็นข้าราชการที่ทำงานหรือสอนในหมู่บ้านที่ห่างไกล หรือเป็นพ่อค้าที่ต้องการความรวดเร็วในการซื้อขายกับลูกค้า จึงทำให้ทรัพย์สินประเภทนี้มีน้อย (เฉลี่ย 0.2 คัน/ครอบครัว)

จักรเย็บผ้า ทั้งหมดมี 11 เครื่อง เป็นของร้านค้าเย็บเสื้อผ้า 4 เครื่อง อีก 7 เครื่องเป็นของอาชีพอื่น ๆ (ส่วนใหญ่อาชีพค้าขายและรับราชการ)

รวมทั้งหมดแล้ว ก่อนมีไฟฟ้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิง 337 เครื่องเฉลี่ย 1.9 เครื่อง/ครอบครัว แสดงว่าแต่ละครอบครัวมีทรัพย์สินประเภทนี้น้อย 1 อย่าง

หลังมีไฟฟ้า

ทรัพย์สินประเภทใช้กำลังไฟฟ้ามีจำนวนและประเภทเพิ่มมากมาย เนื่องจากชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และมีไฟฟ้ามาเอื้ออำนวยให้ซื้อสินค้าประเภทนี้ด้วย ประเภทของสินค้าเพิ่มขึ้นจากก่อนมีไฟฟ้าถึง 7 รายการ รวมทั้งหมดมี 11 รายการ

วิทยุใช้ถ่าน จำนวนเครื่องลดลงจากก่อนมีไฟฟ้า 27 เครื่อง เนื่องจากขำรุคหรือใช้งานไม่ได้

วิทยุเทปใช้ถ่านและไฟฟ้า ชาวบ้านนิยมใช้ไฟฟ้ามากกว่าถ่านไฟฉาย ทรัพย์สินประเภทนี้เข้ามาในชุมชนในช่วงที่มีผู้กลับจากทำงานในประเทศตะวันออกกลาง (ปี 2522) โดยผู้กลับมาจะซื้อติดตัวมาด้วย เฉลี่ยแล้วทรัพย์สินประเภทนี้มี 0.4 เครื่อง/ครอบครัว

โทรทัศน์และตู้เย็น ทั้งสองสิ่งนี้ครอบครัวที่มีฐานะดีเท่านั้นถึงจะซื้อได้

พัดลม เตารีดไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า สองสิ่งแรกชาวบ้านมีใช้มากที่สุดเมื่อเทียบกับเครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดอื่น (เฉลี่ย 0.5 เครื่อง/ครอบครัว) เพราะเป็นสิ่งที่ราคาไม่สูงนัก และให้ความสะดวกสบายค่อนข้างคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป

เตาแก๊ส เป็นทรัพย์สินภายในบ้านอีกอย่างหนึ่ง จะมีเฉพาะบ้านที่มีฐานะดีเท่านั้น เพราะต้องซื้อแก๊สจากชุมชนอื่น

ส่วนจักรเย็บผ้า จักรยาน และจักรยานยนต์ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนไม่มากนัก (จักรเย็บผ้าไม่เปลี่ยนแปลงจำนวนเลย)

เมื่อรวมสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิงทั้งหมดหลังมีไฟฟ้าแล้วมีทั้งหมด 721 เครื่องเฉลี่ย 4.25 เครื่อง/ครอบครัว แสดงว่าหลังมีไฟฟ้าแต่ละครอบครัวมีทรัพย์สินประเภทนี้เพิ่มขึ้นจากก่อนมีไฟฟ้าอย่างน้อย 2 ประเภท

วิธีการซื้อทรัพย์สิน

ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิงแต่ละประเภทมีวิธีการซื้ออย่างคือ ซื้อเงินสดและเงินผ่อน จะซื้อวิธีการใดนั้นขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว ราคาของทรัพย์สิน และนโยบายของร้าน

ทรัพย์สินที่ซื้อเงินสดมาก ได้แก่

วิทยุใช้ถ่าน จักรยาน จักรเย็บผ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เตารีดไฟฟ้า วิทยุเทปใช้ถ่านและไฟฟ้า และพัดลม

ทรัพย์สินที่ซื้อเงินผ่อนมาก ได้แก่ จักรยานยนต์

ทรัพย์สินซื้อเงินสดและเงินผ่อนในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน ได้แก่ โทรทัศน์ ตู้เย็น และ เต้าแก๊ส

อาชีพรับราชการซื้อเงินผ่อนมากที่สุด ค่าขายและบริการใกล้เคียงกันและอาชีพทำนายน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนั้น เพราะว่าอาชีพรับราชการได้รับเงินที่แน่นอนทุกเดือน และสามารถที่จะผ่อนส่งได้เสมอต้นเสมอปลาย อาชีพค้าขายและบริการสามารถซื้อเป็นเงินสด ส่วนอาชีพทำนาเป็นกลุ่มที่น้อยมากที่สุดซื้อเงินผ่อน เพราะรายได้ที่เป็นตัวเงินต่อเดือนแทบจะไม่มี นอกจากครอบครัวที่มีอาชีพร่อนเท่านั้น

ผู้แนะนำให้ซื้อทรัพย์สิน

เป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้ผู้ที่จะซื้อตัดสินใจได้เร็วขึ้น แต่จะซื้อโดยวิธีการใดนั้น (เงินสดหรือเงินผ่อน) จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้ที่จะซื้อ และฐานะของเศรษฐกิจของตนเอง

การเห็นเพื่อนบ้านใช้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้ามากที่สุด (83.5%) ชาวชนบทโดยทั่วไปจะยอมรับ สิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นจะต้องได้เห็นจริงเห็นจังกับของสิ่งนั้นเสียก่อน จึงจะต้องจ่ายเงินด้วยแล้วต้องใช้เวลาในการตัดสินใจ นานพอสมควร ดังนั้น การได้เห็นเพื่อนบ้านเป็นผู้ทดลองใช้สินค้าต่างๆ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจซื้อ หรือไม่ซื้อสินค้าเหล่านั้น

ผู้แนะนำในการซื้อทรัพย์สินอีกกลุ่มหนึ่งคือญาติพี่น้อง เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเหล่านั้น (30.6%) รองจากการเห็นเพื่อนบ้านใช้

สิ่งที่มาสนับสนุนให้ซื้อทรัพย์สินอีกอย่างหนึ่งคือ เห็นคนในเมืองใช้ มีเพียงร้อยละ 5.9 เท่านั้น น้อยกว่า 2 กลุ่มที่กล่าวมา

ทรัพย์สิน ส่วนใหญ่จะมีผู้แนะนำให้ซื้อตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป แสดงว่าก่อนจะซื้อสิ่งใดนั้น ชาวบ้านจะหาข้อมูล จากหลายแห่งมาประกอบกัน แต่จะมีกลุ่มเด่นเพียงกลุ่มเดียวกลุ่มอื่นๆ ก็ถือเป็นปัจจัยรอง

ความถี่ในการติดต่อกับภายนอก

การติดต่อกับภายนอกเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสังคมชนบท ที่จะต้องมีการติดต่อพบปะสนทนาหรือทำกิจธุระ ซึ่งอาจจะเป็นภายในชุมชนหรือนอกชุมชนก็ได้

สถานที่ที่ติดต่อในด้านต่างๆ ของชาวบ้านในชุมชนนี้แยกเป็น 5 แห่ง

หมู่บ้านใกล้เคียง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบๆ ชุมชน วิธีการเดินทางแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ระยะทาง และยานพาหนะที่มี เช่น รถจักรยานยนต์ จักรยาน หรือวิธีเดินเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนและหลังการมีไฟฟ้าแล้ว ความถี่ในการติดต่อไม่แตกต่างกันมากนัก

อำเภออื่นๆ ในช่วงก่อนมีไฟฟ้า (เฉลี่ย 6.3 ครั้ง/ครอบครัว/ปี) การติดต่อมีความถี่มากกว่าหลังมีไฟฟ้า (เฉลี่ย 4.7 ครั้ง/ครอบครัว/ปี) เนื่องจากชุมชนนี้ก่อนจะมีไฟฟ้าเป็นเพียงตำบลเท่านั้น ร้านค้าและการบริการมีน้อย ทำให้ชาวบ้านเดินทางไปใช้บริการในอำเภออื่นๆ ซึ่งมีสิ่งรองรับกับความต้องการมากกว่า หลังจากที่มีไฟฟ้า และเป็นกิ่งอำเภอ ชาวบ้านมีการติดต่อกับอำเภออื่นๆ น้อยลง และหันมาใช้บริการต่างๆ ภายในชุมชนมากขึ้น วัตถุประสงค์ในการไปมีหลายอย่างประกอบกัน

จังหวัดบุรีรัมย์ เปรียบเสมือนเมืองหลักที่ชุมชนนี้จะต้องติดต่อ แต่กลับเป็นสถานที่ที่ประชากรของชุมชนนี้มีการติดต่อน้อยที่สุดในบรรดาสถานที่ต่างๆ ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากก่อนมีไฟฟ้านั้น เส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างชุมชนนี้กับตัวจังหวัดค่อนข้างจะลำบาก พอหลังจากมีไฟฟ้าแล้วก็เป็นช่วงที่ได้มีการปรับปรุงสภาพผิวจราจรของถนนสายนี้ใหม่ ทำให้การติดต่อสะดวกขึ้น จำนวนผู้เดินทางและจำนวนครั้งก็เพิ่มตามขึ้นไปด้วย แต่ผู้เดินทางส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการและพ่อค้า ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการติดต่อกับตัวจังหวัดจึงมีเพียง 3 กรณีเท่านั้น คือ ติดต่อราชการและธุรกิจ (53.7%) รักษาพยาบาล (34.1%) และเยี่ยมญาติ (12.2%) ในชุมชนนี้มีหลายครอบครัวที่ทั้งหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกภายในครอบครัวไม่เคยไปตัวจังหวัดบุรีรัมย์เลย

จังหวัดอื่นๆ ในที่นี้ กรอบกลุ่มทุกจังหวัดของประเทศไทย การติดต่อกับภายนอกโดยเฉพาะจังหวัดอื่นๆ ทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าของชาวบ้านในชุมชนนี้มีมากกว่าตัวจังหวัดบุรีรัมย์เกือบเท่าตัว เพราะปัจจัยทางด้านความสะดวกในการเดินทางเป็นสำคัญ

ตลาดในกิ่งอำเภอ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านไปบ่อยที่สุด ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังมีไฟฟ้า ถึงแม้ก่อนจะมีไฟฟ้า และก่อนจะเป็นกิ่งอำเภอ ในชุมชนนี้ก็มียาตลาดจำหน่ายสินค้าและบริการอยู่บ้าง ซึ่งก็อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านในขณะนั้น (เฉลี่ยชาวบ้านมาตลาด 0.84 ครั้ง/วัน) หลังจากที่มีไฟฟ้าและเป็นกิ่งอำเภอแล้ว กิจกรรมค้าก็เพิ่มขึ้นทั้งประเภทและจำนวน ทำให้ผู้มาใช้บริการสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งก็เป็นการเพิ่มความถี่ในการติดต่อไปด้วย (เฉลี่ย 1.15 ครั้ง/วัน) วัตถุประสงค์ที่มาตลาดของชาวบ้านร้อยละ 95.5 เพื่อซื้อของอุปโภคบริโภค ทำให้เห็นเด่นชัดขึ้นว่า ชาวบ้านมีเงินจับจ่ายซื้อสิ่งของต่างๆ มากขึ้นในช่วงหลังมีไฟฟ้า เนื่องจากชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นนั่นเอง

เด่นชัดขึ้นว่า ชาวบ้านมีเงินจับจ่ายซื้อสิ่งของต่างๆ มากขึ้นในช่วงหลังมีไฟฟ้า เนื่องจากชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นนั่นเอง

การรับทราบข่าวสารประจำวัน

เป็นอีกวิธีหนึ่งของการติดต่อกับภายนอก ทำให้ได้ทราบการเปลี่ยนแปลงหรือการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์บ้านเมืองหรือทางด้านการเกษตร ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สำหรับประชาชนโดยทั่วไป

ในช่วงก่อนมีไฟฟ้าขึ้น การรับทราบข่าวสารประจำวันอาศัยวิทยุเป็นส่วนใหญ่ (97.7%) และวิทยุยังถือเป็นสิ่งให้ความบันเทิงอีกด้วย

หลังจากมีไฟฟ้าเข้ามาแล้ว การรับทราบข่าวสารของหัวหน้าครอบครัวจากวิทยุมีจำนวนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 70.6 และไปเพิ่มในการรับทราบข่าวสารทางโทรทัศน์ (23.8%) และอ่านหนังสือพิมพ์ (5.6%)

ความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้าและการปฏิบัติ

นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้านั้นจะทำให้ชาวบ้านมีความคิดที่จะนำกำลังไฟฟ้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอาชีพการงานของตน และครอบครัว นอกจากนี้การรู้จักปฏิบัติเมื่อเกิดไฟฟ้าขัดข้องก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวด้วย

ชาวบ้านเกินกว่าร้อยละ 90 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานของระบบไฟฟ้าเลยเพราะชาวบ้านไม่เคยเรียนมีความรู้ในด้านนี้มาก่อน ยกเว้นบางคนที่เคยไปเรียนในเมืองซึ่งก็พอทราบระบบการทำงานของไฟฟ้าอยู่บ้าง ในเมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในด้านนี้ผลที่ตามมาจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหลายๆ อย่างได้แก่

1. ชาวบ้านไม่กล้าเปลี่ยนหลอดไฟฟ้าด้วยตนเอง เนื่องจากเกิดความกลัวไฟฟ้าจะดูดและถ้าดูดแล้วก็หมายถึงชีวิตของคนๆ นั้น มีบางครอบครัวเคยเปลี่ยนด้วยตนเองเช่นกัน แต่หลอดหล่นลงมาแตกหรือไม่ก็ขาดหลอดหัก ดังนั้น การให้ช่างไฟฟ้ามาเปลี่ยนให้จึงเป็นวิธีการที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด

2. ยิ่งเป็นไฟฟ้าดับแต่เพียงบ้านเดียวแล้ว ทุกคนในบ้านไม่กล้าแตะต้องเลย (ยกเว้นครอบครัวที่มีความรู้ทางด้านนี้) ดังนั้น จึงไม่มีใครถูกไฟฟ้าดูดแม้แต่คนเดียว

สำหรับการปิดเปิดไฟฟ้านั้น เป็นเรื่องธรรมดาของชาวบ้าน แต่เป็นเรื่องใหญ่สำหรับพ่อแม่ ที่มีสมาชิกภายในบ้านที่อยู่ในวัยเด็กเพราะชอบเปิดปิดไฟฟ้าเอง ถึงแม้จะถูกห้ามหรือถูกลงโทษก็ไม่มีผลต่อความพยายามของพวกเขาเหล่านั้นเลย ส่วนคนชราส่วนใหญ่มักจะไม่กล้าที่จะปิดเปิดไฟฟ้าเอง เพราะยังมีความกลัวอยู่

นอกจากเด็กจะชอบเปิดปิดไฟฟ้าเองแล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านก็เป็นอีกประเภทหนึ่งที่ชอบเปิดปิดอยู่เป็นประจำ และก็ถูกห้ามมากที่สุด เพราะอันตรายมีมากกว่าและเป็นการสิ้นเปลืองค่ากระแสไฟฟ้ามากกว่าด้วย ส่วนคนชราส่วนใหญ่มักจะไม่แตะต้องเลย

ความคิดเห็นและความสนใจเกี่ยวกับไฟฟ้า

เป็นความคิดและความต้องการโดยทั่วๆ ไปของหัวหน้าครอบครัวที่เกี่ยวกับไฟฟ้าซึ่งคำตอบที่ได้มี 2 ระดับเท่านั้น คือมากที่สุด และน้อย

ในการนำไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านทุกครอบครัวเห็นด้วยทั้งหมด เพราะทำให้ชุมชนมีความสว่างไสว รู้สึกมีความปลอดภัยทั้งทรัพย์สินและการเดินทางไปมาหาสู่ภายในชุมชนในเวลาค่ำคืน นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าการชุมชนของตนมีความเป็นเมืองมากขึ้นน่าอยู่มากขึ้น

นอกจากไฟฟ้าจะให้แสงสว่างและความปลอดภัยแล้ว บางครอบครัวได้นำกระแสไฟฟ้ามาช่วยในการประกอบอาชีพหลักด้วย โดยเฉพาะอาชีพบริการนำมาใช้มากที่สุด นอกนั้นนำมาใช้ในการประกอบอาชีพรอง

ชาวบ้านเกือบทั้งหมดไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานของไฟฟ้าและเมื่อเกิดไฟฟ้าขัดข้องก็ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเอง เนื่องจากไม่ได้เตรียมการหรือฝึกอบรมให้ชาวบ้านได้มีความรู้มาก่อนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงมีหัวหน้าครอบครัวเกือบครึ่งหนึ่ง ต้องการอยากจะเรียนวิธีซ่อมไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้าและที่เหลือนั้นมีความต้องการน้อยเพราะตัวเองอายุมากแล้ว อาจจะให้ลูกไปเรียนมากกว่า จะเห็นว่าทุกครอบครัวอยากจะเรียนหาความรู้ทั้งนั้น แต่ต่างกันตรงที่ตัวบุคคลที่จะไปเรียนเท่านั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนหลังจากที่มีไฟฟ้าเข้าไปแล้วในหลาย ๆ ด้าน ในแต่ละด้านนั้นจะมีทั้งผลดีและผลเสีย เพราะอยู่ที่ความพอใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิ่งอำเภอนาโพธิ์มีไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้าไปในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งในปีนั้นมีผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด 354 ครอบครัว ในปี พ.ศ. 2524 มีผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด 466 ครอบครัว เฉลี่ยแล้วมีผู้ใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นปีละ 22.4 ครอบครัว

2. การนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในแต่ละครอบครัวนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของหัวหน้าครอบครัว ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาวแล้วมีไฟฟ้ากันทุกครอบครัว

3. ในช่วงที่มีไฟฟ้ามีผู้อพยพเข้ามาในกิ่งอำเภอเพียง 9 ครอบครัว ส่วนใหญ่มาจากหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีความปลอดภัยในทรัพย์สินประกอบกับการทำมาหากินไม่ได้ผลเท่าที่ควร ลักษณะดังกล่าวนี้ในกิ่งอำเภอนาโพธิ์มีความพร้อมมากกว่า

4. อาชีพหลักที่ทำกันมากในชุมชนทั้งหมดมี 5 ประเภท ได้แก่ ทำนา (74.0%) รองลงมาคือรับราชการ(15.8%) อุตสาหกรรม (0.6%) ทั้ง 3 อาชีพหลักนี้ทั้งก่อนและหลังไฟฟ้า ทุกครอบครัวยังประกอบอาชีพเดิม อาชีพทำนาและรับราชการไม่ได้ใช้กระแสไฟฟ้าช่วยในการประกอบอาชีพเลย ส่วนอีก 2 อาชีพ คือค้าขายและบริการเมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาจำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพได้เปลี่ยนไป กล่าวคือ อาชีพค้าขายเดิมมี 12 ครอบครัว (6.8%) เมื่อมีไฟฟ้าจำนวนผู้ประกอบการลดลงเหลือ 8 ครอบครัว (4.5%) เนื่องจากมีจำนวนร้านค้ามาก สินค้าบางประเภทไม่มีผู้มาใช้บริการ กิจการค้าไม่ประสบผลสำเร็จจึงเปลี่ยนไปประกอบอาชีพบริการแทน อาชีพบริการในช่วงก่อนมีไฟฟ้ามี 5 ครอบครัว (2.8%) หลังมีไฟฟ้าแล้วเพิ่มเป็น 9 ครอบครัว (5.1%) เพิ่มขึ้นจากเดิม 4 ครอบครัว ซึ่งมาจากอาชีพค้าขายนั่นเอง โดยเปลี่ยนมาทำกิจการเสริมสวยซึ่งเป็นอาชีพที่ใช้กระแสไฟฟ้าช่วยเป็นส่วนใหญ่ แล้วมีผู้มาใช้บริการค่อนข้างมากด้วย ทำให้กิจการประสบผลสำเร็จพอสมควร และมีรายได้ดีกว่าอาชีพเดิม

5. ช่วงเวลาทำงานใน 1 วันของอาชีพหลัก ทำนา และรับราชการ ทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาชีพหลัก ค้าขาย บริการ และอุตสาหกรรม หลังจากมีไฟฟ้าแล้ว มีระยะเวลาบริการแก่ลูกค้าเพิ่มขึ้นจากเดิมวันละ 1 ชั่วโมง

6. อาชีพรองมีอยู่ 4 ประเภทได้แก่ เลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม รับจ้างทอผ้าไหม ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

จำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพรงได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีไฟฟ้าโดยเฉพาะเปลี่ยนจากเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมมาเป็นรับจ้างทอผ้าไหม เนื่องจากต้นทุนหม่อนเกิดโรค การเลี้ยงตัวไหมต้องดูแลรักษาเป็นอย่างดี ประกอบในปัจจุบันชุมชนนี้ได้รับการส่งเสริมการทอผ้าไหมจากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีวะ ชาวบ้านจึงรับเส้นไหมดิบจากศูนย์ฯ มาทอเป็นผ้าและส่งขายให้ศูนย์ฯ ต่อไป

7. ช่วงเวลาทำงานใน 1 วันของอาชีพรงทุกประเภท (ยกเว้นรับจ้างทั่วไป) หลังจากมีไฟฟ้าแล้วมีชั่วโมงทำงานเพิ่มขึ้นจากเดิมวันละ 3 ชั่วโมง

8. จำนวนเวลาว่างในรอบ 1 ปีทั้งก่อนและหลังมีไฟฟ้าของหัวหน้าครอบครัวที่ประกอบอาชีพรงมีมากที่สุด (5-6 เดือน) รองมาได้เก็บราชการ (1-2 เดือน) กลุ่มที่ไม่มีเวลาว่างได้แก่อาชีพค้าขาย อุตสาหกรรม และบริการ เวลาว่างเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้ไปในด้านทำงานทั่วไป ไปเที่ยวและเยี่ยมญาติ

9. การใช้เวลาวางหลังอาหารเย็นเพื่อการพักผ่อนของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีไฟฟ้า กล่าวคือเข้านอนช้าลง มีเวลาพูดคุยพบปะสนทนามากขึ้น ได้ฟังวิทยุโทรทัศน์มากขึ้น ทำให้รู้ข่าวสารต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วย

10. รายได้สุทธิของแต่ละอาชีพเพิ่มขึ้นหลังจากมีไฟฟ้า โดยอาชีพรงมีรายได้สุทธิต่ำสุดเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นและใกล้เคียงกับอาชีพรับราชการ อาชีพค้าขายมีรายได้สุทธิสูงสุด นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

11. จำนวนทรัพย์สินที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบันเทิงภายในบ้าน หลังจากมีไฟฟ้ามีจำนวนเครื่องใช้/ครอบครัว เพิ่มขึ้นจากเดิม 2.2 เท่า วิธีการซื้อมีทั้งเงินสดและเงินผ่อน ทรัพย์สินที่มีขนาดเล็กและราคาไม่สูงจะซื้อเป็นเงินสด ส่วนที่มีขนาดใหญ่และราคาสูงจะซื้อเป็นเงินผ่อน ผู้ประกอบอาชีพรงรับราชการจะซื้อเงินผ่อนมากที่สุด และอาชีพรงซื้อเงินผ่อนน้อยที่สุด สิ่งที่กระตุ้นหรือผู้แนะนำให้ซื้อได้แก่เห็นเพื่อนบ้านใช้ (63.5%) ญาติพี่น้องแนะนำ (30.6%) และเห็นคนในเมืองใช้ (5.9%)

12. ความถี่ในการติดต่อกับภายนอกหลังจากมีไฟฟ้าแล้วเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือก่อนมีไฟฟ้าเฉลี่ย 318.8 ครั้ง/ครอบครัว/ปี หลังจากมีไฟฟ้าเฉลี่ย 422.5 ครั้ง/ครอบครัว/ปี เพิ่มขึ้น 103.7 ครั้ง/ครอบครัว/ปี สถานที่ที่ไปบ่อยที่สุดได้แก่ตลาดในกิ่งอำเภอ รองลงมาได้แก่อำเภออื่น ๆ หมู่บ้านใกล้เคียง จังหวัดอื่น ๆ และจังหวัดบุรีรัมย์ วัดคู่ประสงค์ในการไปแต่ละแห่งมีวัดคู่ประสงค์ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป

13. ชาวบ้านเกินกว่าร้อยละ 90 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานของระบบไฟฟ้าไม่กล้าเปลี่ยนหลอดไฟฟ้าด้วยตนเอง ไม่สามารถแก้ไขเมื่อไฟฟ้าดับแต่เพียงบ้านเดียว ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงต้องการที่จะเรียนวิธีซ่อมไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านกันทุกครอบครัว ในด้านความคิดเห็นนั้น ชาวบ้านเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ในชุมชนเพราะทำให้ชุมชนสว่างไสว มีความปลอดภัย และบางอาชีพสามารถนำกระแสไฟฟ้าไปช่วยในการประกอบอาชีพด้วย

ข้อเสนอแนะ

การนำไฟฟ้าไปสู่ชนบทห่างไกลนั้นเป็นสิ่งดีสำหรับชาวบ้านในหลาย ๆ ด้าน และยังทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกที่รัฐบาลไม่ได้ทอดทิ้งพวกเขาไป อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าในการนำไฟฟ้าไปสู่ชนบทมีข้อควรคำนึงหรือข้อบกพร่องอยู่บ้าง ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ช่วยปรับปรุงหรือแก้ไขให้กับชาวบ้านต่อไป

1. ควรให้ความรู้ด้านไฟฟ้าแก่ชาวบ้านเมื่อไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านแล้ว ไม่ว่าจะเป็นในด้านความปลอดภัย การแก้ไขวิธีการประหยักระแสไฟ การดูแลรักษาอุปกรณ์ไฟฟ้าทั้งในบ้านและนอกบ้าน วิธีการดับเพลิงเมื่อเกิดกระแสไฟฟ้าลัดวงจร และการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ถูกกระแสไฟฟ้าดูด

2.ส่งเสริมหรือสาธิตในการนำกระแสไฟฟ้ามาประกอบอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้กระแสไฟฟ้าที่เข้าสู่ชนบทนั้นเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชาวบ้านมากขึ้น

3.เปิดอบรมวิธีการแก้ไขซ่อมบำรุงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับไฟฟ้าแก่คนหนุ่มคนสาวหรือบุคคลทั่วไปที่สนใจทางด้านนี้

4.ควรมีการสอนวิชาไฟฟ้าภายในโรงเรียน โดยมุ่งการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5.ครอบครัวใดที่ต้องการจะนำไฟฟ้าเข้าไปใช้ภายในบ้าน แต่ไม่สามารถชำระหนี้ได้หมดภายในครั้งเดียว ควรให้ชำระเป็นงวด ๆ จะเป็นการช่วยชาวบ้านที่ฐานะไม่ค่อยดีได้มีไฟฟ้าใช้เร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จรี จุลละเกศ. 1978. Population Mobility by Rural Electrification in the Khon Kaen Areas of -
Northeast Thailand. SEAPRA March.P 56-58

จุลพงศ์ จุลละเกศ. “ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาไฟฟ้าชนบท”, สังคมศาสตร์และ-
มนุษยศาสตร์, 8 :2 พฤษภาคม-มิถุนายน 2521 หน้า 93-95

ประยัด จันทรพิวง. 2515. “บทบาทของไฟฟ้าสายเดียวกับการพัฒนาการเกษตร”, เอกสารประกอบการ-
สัมมนาทางวิชาการสาขาสังคมศาสตร์, พฤศจิกายน หน้า 279-289

สากล สถิตวิทยานันท์. 2521. “การศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย,
69 หน้า